

CON PASO FIRME ► É coñecida a actividade cultural e social dos chantadinos. Pero a capacidade que na vila do Asma teñen para organizar unha foliada tamén se percibe en como souberon saír adiante os veciños. Chantada é un exemplo de supervivencia cos recursos propios e modernización do sector primario, aínda que agora non corran bos tempos.

Chantada, vila con carácter propio

POR: A. LEDO/A. RODIL
FOTOS: TONI PARGA

REPASAR a historia recente de Chantada, botarlle unha ollada aos seus sectores produtivos e ás formas de vida das súas xentes supón reencontrarse coa esencia de Galicia. En poucos concellos e en poucas vilas, coma a do Asma, se pode percibir dun xeito tan manifesto que o respecto ás raíces é terra da que vivemos pode castigarnos con algúns momentos amargos, pero tamén premiaros con moita prosperidade.

A historia de Chantada é a dun concello que se mantivo sempre fiel ao sector primario. A agricultura, a horta, o viño ou o gando seguen a ser a súa principal fonte de riqueza. Con maior ou menor forza en función dos momentos, o campo sempre estivo aí para sacar adiante a moitas xeracións de chantadinos e hoxe o aproveitamento moderno dos recursos agrícolas e gandeiros segue a ser a base da súa economía pese ás trabas das administracións e os poderes empresariais do mundo global no que vivimos.

Ata primeiros do século XX a do Asma era unha vila pequena na que se concentraban os servizos dos que precisaba unha poboación asentada no rural. A ribeira do Miño quitou durante séculos a

fame de parte da provincia e era famosa a súa producción de viño que os arrieiros vendían por toda a comarca do Deza e da Ulloa. Pero tamén era (e segue a ser) un recurso indispensable a venda do coñecido coma 'ianxo' que inclúe produtos coma pementos, tomates e calquera outro alimento da horta. Na zona da illa de Sernande dabanse diárias colleitas ao ano e na ribeira de Belesar, Lincora e Nogueira, ademáis do viño é famosa a cereixa.

A propia vila de Chantada, que no século pasado apenas discorria entre a Praza do Cantón e a Alameda, quedoulla a tarefa de ser un foro comercial, un punto de encontro para vendedores e compradores, a localidade que albergaba os servicios que demandaba esa poboación rural que viña ás feiras do 5 e do 21 e aos mercados dos xoves. Chantada tifa tendas, casas de comidas, banca, médicos, escolas e lugares de ocio coma o Casino.

Na primeira metade do pasado século xurdíronse en Chantada o comercio Soto, un centro mixto onde se vendían todo tipo de artigos, facianse préstamos de diñeiro e preparábanse as vías para a emigración, un exilio que foi moi forte na época de entreguerras. Ese comercio prestamista conver-

Dito por

Juan Méndez
Vía Romana e Vinigalicia

II Dos meus pais aprendín que Chantada ten un tesouro na súa ribeira, o viño. A prosperidade podémola ter no que nos rodea».

José Manuel Silva
Enxeñeiro agrónomo da UE

II O sector agrario é estratégico pola demanda continua, pero hai que producir en consonancia co territorio».

tírfase en pouco tempo na Banca Soto, que funcionou ata fai catorce décadas como entidade de crédito e que acabou tendo sedes, ademáis de Chantada, en Monterroso e Ribadeo. No 1969 foi mercado polo Banco Popular co reto de servirle de ponte á entidade para entrar en Galicia.

a actividade foi baixando ata desaparecer.

A industrialización propiamente dita chegaría a Chantada na primeira metade do século XX para cambiar a fisonomía da vila, na que se rexistrrou un gran crecemento urbanístico.

Na década de 1940 os irmáns Rodríguez López, oriundos da parroquia de Mariz, con José a fronte (mais coñecido coma Pepito Mantequillas) crean na vila do Asma un centro leiteiro que será a orixe de Larsa. A factoría estaba na Rúa Uxío Novoneyra, no seu momento coñecida como Alférez Baanante, e deu emprego a medio cento de persoas ata que esmoreceu nos noventa.

As finais da década de 1950 Chantada volve facer historia ao albergar a creación do encoro de Belesar. Na construcción da presa de Fenosa participaron máis de 3.000 persoas, o que xerou un movemento único na vila. Creáronse pequenos asentamentos de vivendas para ese volume de obreros. Nos anos seguintes á inauguración da presa (1963) vivían 200 familias directamente da actividade da hidroeléctrica. Entre o casco urbán e Merlán creouse un barrio para os traballadores que tiña un economato propio, un campo de fútbol e contaba cunha celebra-

Arriba, a ribeira chantadina. Abaixo, o campo da feira vello restaurado, a praza do Cantón e o encoro de Belesar.

ción propia, a festa do Kilovatio, que tiña lugar o día 1 de maio.

Coas novas tecnoloxías o emprego na presa reduciuse ao máximos e os chantadinos tiveron que emigrar (principalmente ao norte de Europa ou a cidades coma Barcelona e Madrid) ou mirar de novo ao campo coma fonte de recursos. Os que quedaron fixéreron con ambición e visión de futuro e, na súa maioría, voltaron ao rural centrados nun modelo cooperativista que daba os seus primeiros pasos coa firma Chataca.

Esta cooperativa fusionárase anos máis tarde con Medela (Taboada), Cofaro (Chantada) e Codíproga (Carballido) para crear a actual Icos, emblema para a comarca e para o propio sector dentro a súa posta en marcha no ano 2000 e que na actualidade conta con 867 socios e vén de expandirse cara a comarcas do Deza.

Icos é unha das imaxes de Chantada, pero non a única. Nas últimas décadas, de xeito paralelo á profesionalización do sector gandeiro, xurdiron na vila do Asma outras empresas tamén vinculadas ao sector primario que lle dan a razón a aqueles que dín que a mellor alternativa para unha localidade é a de aproveitar os seus recursos endóxenos.

No sector do viño marcou un fito Vinícola de Chantada, creada no 1976, e que dúas décadas despois se reconverteu na actual Vinigalicia, que engloba adegas de todas as denominacións de orixe galegas, producción de La Rioja, La Mancha e Ribeira del Duero e está centrada na distribución e na exportación.

Vinigalicia deulle un enfoque distinto ao mundo do viño, profesionalizou unha actividade que

En datos

Intensa actividad social

Chantada tiña no 1910 16.799 habitantes e no 2014, 8.533.

Gando

Hai 311 explotacións de leite, con 7.030 cabezas, e 172 de carne, con 1.147 reses. No porcino constan 16.486 animais en 843 explotacións.

Deporte

A vila conta co SD Chantada e Chantada Atlético de fútbol, Club Baloncesto Chantada, Clube de Tenis, Ajedrez Chantada, Club Ciclista Chantadino, Club Deportivo Atletismo Chantada, Escudería de Chantada e numerosas escolas deportivas.

Vida social

Ten banda de música, coral polifónica, grupos de rock, a rondalla Carballo Vello, catro grupos de pandereteiros, varios de gaitas, entre eles Os Barrios, a charanga Garrafón, com, o teatro de Faro-Miño e Vai Dous e unha duzia de asociacións culturais e veciñais.

Eventos

Acolle unha feira do viño, mercado de oportunidades, semana do cine, semana do teatro, festas patronais co Folión de Carros, Entroido Ribeirao e Castañazo Rock.

ten orixe naqueles arrieiros que ían vender ao Deza e á Ulloa. Levaron ese traballo ao século XXI.

Ademais, o sector do viño tivo outro enfoque coas adegas que hoxe en día enchen a ribeira chantadina e que contan con subzona propia na Denominación de Orixe Ribeira Sacra.

Ao sector primario tamén miraron outras firmas pioneras coma Castañas Naicifa. A familia Areán García adicouse desde sempre á comercialización de produtos do campo e en 1985 decidiu profesionalizarse e centrarse na castaña, tanto para a venda en fresco coma elaborada. Desde 1988 iniciou unha senda de expansión impparable e ocupa os primeiros postos nos mercados internacionais de exquisiteses de castaña.

Sidrería Galega, hoxe pertencente ao grupo Estrella Galicia coa marca Maeloc, e as destilerías de augardentes e licores cerran a panorámica empresarial da vila do Asma, que está respaldada, cada vez máis, por unha hostalaría e un comercio moi potentes e moi abertos a un sector turístico á alza.

A radiografía de Chantada é a dunha vila que soubo pelechar, que non se deixou abatir cando grandes proxectos como o de Larsa e Belesar caeron. Soubo reproñerse, non vive á sombra de ningún tren do pasado, e en cada momento foi quen de buscar alternativas.

Este espírito buscavidas tamén se reflexa na súa vida cultural, que non lle enverxa nada á do seu veciño Monforte. O gran logro de Chantada é que cada cousa que xermola na vila leva o selo da cidadanía, sexa unha empresa, unha festa ou unha obra. Non esperan a que lles dean todo feito.

Na loita

OS MONUMENTOS, os grandes personaxes, a gastronomía ou os fitos históricos e eventos culturais, caracterizan unha vila aos ollos do resto do mundo. Así, as paisaxes da montaña e a ribeira, o encoro de Belesar e a capela do Faro, Xoán de Requeixo e Costa Clavell, o viño e o leite ou o Folión de Carros e a Muíñeira serían, pois, o que viría á cabeza de calquera cando escucha a palabra Chantada. Cumprida documentación hai referida a esas paraxes, elementos e persoas. Pero eu quixaría aproveitar esta ocasión de falar do meu pobo para reivindicar a todos os homes e mulleres anónimos que construíron o pasado de Chantada e están a construir o seu presente e futuro.

Superaron unha emigración que foi das meirandes de Galicia e que ameaçou con convertermos nun deserto. Mantiveron un patrimonio artístico e relixioso que non lles correspondía a eles manter. Serviron de man de obra para que se labrasen grandes fortunas que nin un céntimo deixaron na vila e viron mal propiadas as súas terras. Crearon co dia a dia da súa vida as historias que logo se reflectiron en libros como 'Los Agros de Sureda', 'a verdade nos espellos' ou 'A Ulfe'.

Perfeccionaron o cultivo da vide para conseguir un viño ainda mellor do que xa era e que como tal recoñecía toda Galicia. Conseguirán así poñer orde no

caos que era a ribeira e convertela nun referente do viño, do románico e da natureza (e iso a pesar da preferencia das administracións polo Sil sobre o Miño). E seguén a artellar unha feira de gando cada día 5 e 21. Soportan estoicamente seguir pagando recibos da luz a pesar de contar cun encoro e un parque eólico.

Foron carne de cañón nas batallas ás que os levaron os armas da terra dende o tempo dos mouros ata a Guerra Civil ou a esquecida de Sidi Ifri. E non hai unha placa que lembe que morreron sen saber por que. Inspirados polo xograr do Faro crearon un acervo musical seu parangón. Dende a banda dos Ferralas aos centos de agrupacións que deixaron a súa pegada en forma de corchea.

Mención especial merecen os gandeiros nestes tempos en que padecen todo tipo de abusos. Esforzáronse por producir un dos mellores leites de Europa e que agora pagan como se fose auga encarchadas os xerifales da industria. O seu esforzo serviu para crear unha das cooperativas leiteiras más importantes do país e unha das cabanñas de máis prestixio. Así, a pesar dos pesares, como sexa, seguimos na loita.

O auditorio e a casa da música, unha vista da Alameda e as novas piscinas.

